

Seria DUNE:

Dune
Mântuitorul Dunei
Copiii Dunei
Împăratul-Zeu al Dunei
Ereticii Dunei
Canonicatul Dunei

FRANK HERBERT (1920–1986) este unul dintre cei mai cunoscuți și mai apreciați scriitori SF din lume. Opera lui se numără printre screrile clasice din literatura științifico-fantastică. Romanul *Dune*, primul din seria omonimă, este cel mai bine vândut roman SF din toate timpurile. A fost publicat serializat în revista *Analog*, în 1963 și 1965, câștigând Premiul Nebula și Premiul Hugo (1965). Cartea a cucerit imediat și critica de specialitate, și publicul larg, devenind din ce în ce mai populară. După *Dune*, au urmat romanele *Mântuitorul Dunei* (1969) și *Copiii Dunei* (1976), care a devenit primul hardcover bestseller din istoria literaturii SF. Seria a continuat cu *Împăratul-Zeu al Dunei* (1981), *Ereticii Dunei* (1984) și *Canonicatul Dunei* (1985). În 1984, a ajuns pe mariile ecrane filmul *Dune*, regizat de David Lynch și produs de Universal Pictures, iar mai târziu seria a stat la baza mai multor ecranizări. După moartea autorului, care plănuia să continue cu un alt roman, Brian Herbert și Kevin J. Anderson aveau să continue opera lui Frank Herbert scriind seriile PRELUDE TO DUNE (*House Atreides* – 1999, *House Harkonnen* – 2000, *House Corrino* – 2001), LEGENDS OF DUNE (*The Butlerian Jihad* – 2002, *The Machine Crusade* – 2003 și *The Battle of Corrin* – 2004) și HEROES OF DUNE (*Paul of Dune* – 2008, *The Winds of Dune* – 2009, *Sisterhood of Dune* – 2012).

FRANK HERBERT CANONICATUL **DUNEI**

Ediția a VI-a

Traducere din limba engleză
ION DORU BRANA

ARMADA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

HERBERT, FRANK

Canonicatul Dunei / Frank Herbert; trad. din lb. engleză: Ion Doru Brana.

- Ed. a 6-a - București : Nemira Publishing House, 2019

ISBN 978-606-43-0528-2

I. Brana, Ion Doru (trad.)

821.111

Frank Herbert
CHAPTERHOUSE: DUNE
Copyright © Herbert Properties LLC. 1985

© Nemira, 1993, 2003, 2005, 2012, 2013, 2019

ARMADA este un imprint al Grupului editorial **NEMIRA**

Redactor-șef: Marian COMAN

Tehnoredactor: Magda BITAY

Lector: Dușa UDREA-BOBOREL

Tiparul executat de ARTPRINT SRL

Tel: 0723.13.05.02, e-mail: office@artprint.ro

Orice reproducere, totală sau parțială,
a acestei lucrări și închirierea acestei cărți
fără acordul scris al editorului sunt strict interzise
și se pedepesc conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-43-0528-2

„Cei ce doresc să repete trecutul trebuie să controleze
predarea istoriei.“

Coda Bene Gesserit

Când pruncul Ghola ieși din prima cuvă axlotl a Bene Gesseritului, Maica Superioară Darwi Odrade organizează o mică agapă, pentru a sărbători în mod discret evenimentul, în sufrageria ei din vârful celui mai înalt edificiu al Sectorului Central. Zorii abia mijiseră și celealte două membre ale Consiliului, Tamalane și Bellonda, dădeau semne de nerăbdare din cauza acestei convocații neașteptate, cu toate că Odrade ceruse ca micul dejun să fie pregătit de bucătăreasa ei personală.

– Nu-i e dat oricui să asiste la nașterea propriului său tată, glumise Odrade când cele două Cucernice Maici se plânseseră că timpul lor era prea prețios pentru a fi „irosit cu astfel de fleacuri“.

Doar bătrâna Tamalane avusese o expresie de amuzament ironnic. Bellonda își păstrase impasibilă figura adiposă, ceea ce, la ea, era cel mai adesea echivalentul unei încruntături.

Să fi fost cu puțință, se întreba Odrade, ca Bell să nu-și fi exorcizat încă resentimentul față de relativa opulență în care trăia Maica Superioară? Apartamentul lui Odrade purta marca distinctivă a poziției sale în cadrul Comunității, dar era o distincție care evidenția mai degrabă obligațiile ei, decât vreo intenție de înăltare

deasupra celorlalte Surori. Mica sufragerie îi îngăduia să-și consulte colaboratoarele în timpul mesei.

Bellonda, în mod vizibil, abia așteptând să plece, nu înceta să arunce priviri piezișe în jurul ei. Toate eforturile depuse pentru a-i străpunge carapacea de răceală distantă se dovediseră zadarnice.

- Mi s-a părut cu adevărat straniu să țin bebelușul acela în brațe, spunându-mi: „E tatăl meu“, zise Odrade.

- Am pricpeput foarte bine de prima dată!

Bellonda vorbise cu o voce aproape ca de bariton, care-i urca din stomac într-o bolboroseală prelungă, de parcă fiecare cuvânt i-ar fi provocat o vagă indigestie.

Înțelegea totuși sensul butadelor lui Odrade. Bătrânul Bashar Miles Teg fusese, într-adevăr, tatăl Maicii Superioare și Odrade însăși culesese de sub unghiile ei cele câteva celule destinate, în ipoteza că Bene Gesserit avea să stăpânească într-o zi tehnica secretă a cuvelor tleilaxu, să permită producerea acestui nou ghola. Bellonda însă ar fi preferat să fie expulzată cu surle și tobe din Bene Gesserit, decât să subscrive la părerea lui Odrade despre echipamentele vitale ale Comunității Surorilor.

- Găsesc treaba asta cu totul frivolă în actualele împrejurări, spuse Bellonda. Turbatele alea ne vânează pretutindeni cu intenția de a ne extermina și ție îți arde de celebrări!

Cu un oarecare efort, Odrade izbuti să rostească pe un ton blând:

- Dacă Onoratele Matres ne descoperă înainte de-a fi pregătite să le înfruntăm, asta se va întâmpla, poate, datorită faptului că n-am știut să ne păstrăm moralul.

Privirea cu care o întui Bellonda era plină de acuzații frustrante: *Femeile acelea cumplite au nimicit deja șaisprezece dintre planetele noastre!*

Odrade știa că era eronat ca acele planete să fie considerate drept posesiuni Bene Gesserit. Confederația dezlănătată de guverne planetare reunite după Epoca Foametei și după Dispersie depindea în mare măsură de Comunitatea Surorilor, pentru serviciile vitale și securitatea comunicațiilor pe care aceasta le asigura, dar vechile fațăi persistau: CHOAM-ul, Ghilda Spațială, Tleilaxul,

vestigiile răzlete ale preotimii Zeului Fracționat și chiar grupuscule înrudite cu Păstrăvărele sau numeroase mișcări schismatice. Zeul Fracționat lăsase moștenire omenirii un imperiu fracionat, ale căruia componente deveniseră dintr-o dată aleatorii din cauza atacurilor furibunde ale Onoratelor Matres din Dispersie. Iar Bene Gesseritul - încă interesat de menținerea majorității acestor vechi forme - constituia, firește, ținta principală a acestor atacuri.

Gândurile lui Bellonda nu se abăteau niciodată prea mult de la amenințarea reprezentată de Onoratele Matres. Era o slăbițiune care-o îngrijora pe Odrade. Nu o dată se gândise să înclocuiască pe Bellonda, însă fațăi existau în ziua de azi până și în interiorul Bene Gesseritului, iar Bell posedă calități de organizațioare pe care nimeni nu le putea tăgădui. Arhivele nu funcționașă niciodată mai eficient decât sub conducerea ei.

Așa cum făcea deseori, Bellonda, chiar și fără a recurge la cuvințe, reușise să îndrepte atenția Maicii Superioare asupra Furiilor care le urmăreau cu o perseverență feroce. Faptul fu de natură să tulbure atmosfera de izbândă calmă pe care Odrade nădăduise să instaureze în această dimineață.

Se sili să se gândească la noul ghola. *Teg!* Dacă memoria sa originală putea să fie restabilită, Comunitatea Surorilor avea să disponă din nou de cel mai strălucit Bashar care o slujise vreodată. Un Bashar mentat! Un geniu militar ale căruia fapte de vitejie alimentau deja miturile Vechiului Imperiu.

Dar, chiar dacă-l obțineau pe Miles Teg, avea să fie el îndeajuns pentru a face față acestor femei reîntoarse din Dispersie?

Pe toți zeii care-ar putea să existe, Onoratele Matres nu trebuie să ne găsească! Nu încă!

Teg reprezenta prea multe necunoscute și posibilități tulburătoare. Perioada dinaintea morții sale în catastrofa Dunei era înconjurată de mister. *A săvârșit ceva, pe Gammu, care a dezlănțuit furia turbată a Onoratelor Matres. Rezistența sa, plătită cu viața pe Dune, nu-i de ajuns pentru a explica o reacție atât de violentă din partea lor.*

Circulau tot felul de zvonuri, relatări care n-aveau nici cap, nici coadă, despre ultimele sale zile petrecute pe Gammu, înaintea distrugerii Dunei. Se mișca atât de repede, încât nu putea fi văzut cu ochiul liber! Fusese, într-adevăr, în stare să facă acest lucru? Vreo altă rezultantă eratică datorată genelor Atreides? O mutație? Sau doar încă o fabulație de adăugat la legenda lui Teg? Comunitatea Surorilor trebuia să stabilească adevărul cât mai curând cu putință.

O acolită aduse trei mic dejunuri pe care Surorile le înfulecară la repezelă, ca și cum această întrerupere trebuia depășită fără zăbavă din pricina pericolului pe care-l dezvolta fiecare minut pierdut.

Chiar și după plecarea lor, Odrade rămase sub impresia temerilor nerostite ale Bellondei.

Si ale mele.

Se ridică și se apropie de fereastra largă ce domina acoperișurile mai joase și o parte dintre livezile și păsunile care împrejmuiau Sectorul Central. Primăvara nu se sfârșise încă, dar fructele începeau deja să se împlinească pe crengile pomilor. *Semnul renășterii. Un nou Teg s-a născut astăzi!* Niciun simțământ de entuziasm nu însotea însă acest gând. De obicei, priveliștea avea asupra ei un efect tonifiant. Nu și în dimineața aceasta.

Care sunt adevăratale mele forțe? Care sunt faptele pe care pot să mă bizui?

Resursele de care dispunea o Maică Superioară erau considerabile: loialitatea absolută a Surorilor care-o slujeau, forțe armate sub comanda unui Bashar format la școala lui Teg (dar aflat în clasa de față, se pare, cu o mare parte a trupelor sale, pentru a pași planeta-școală Lampadas), meseriași și tehnicieni, spioni și agenți răspândiți pe tot cuprinsul Vechiului Imperiu, cohorte de muncitori de tot felul care căuta protecția Comunității Surorilor împotriva Onoratelor Matres și, desigur, toate Cucernicele Maici, cu Celealte Memorii ale lor ce ajungeau până în zorii zilei.

Fără nicio trufie, Odrade știa că reprezenta culmea a ceea ce însemna puterea unei Cucernice Maici. Dacă amintirile ei personale nu-i furnizau informațiile dorite, existau alte persoane în

jurul ei care erau în măsură să umple golurile. Fără a mai pune la socoteală datele păstrate în memoria mașinilor, față de care însă recunoștea că avea o neîncredere înăscută.

Era adesea tentată să exploreze acele alte vieți pe care le purta în propria-i memorie și ale căror meandre subterane ar fi fost, poate, capabile să-i ofere soluții strălucite pentru orice dificultăți. Riscul însă era prea mare! Te puteai pierde cu orele printre Celealte Memorii, prădă fascinației pe care-o exercita mulțimea tipurilor umane întâlnite. Era mai bine să respecti echilibrul profund al acestei memorii secunde și să recurgi la ea sau s-o lași să se manifeste de la sine, doar în caz de necesitate. Conștiința, acesta era pivotul identității și singurul reazem sigur pe care se bizuia Odrade.

Strania metaforă mentatică a lui Duncan Idaho îi era adesea de ajutor:

Percepția sinelui: oglinzi, față în față, care traversează universul, captând în trecerea lor imagini reflectate la nesfârșit. Infinitul văzut din unghiul finitului, analogul conștiinței purtând părțile percepute ale nemărginirii.

Odrade nu auzise niciodată cuvinte care să exprime mai îndepărtătoare percepțiile ei neformulate. Idaho numea asta „complexitate specializată“.

„Culegem, asamblăm și reflectăm, fiecare dintre noi, în cadrul sistemului nostru de ordine“, spunea el.

Ceea ce corespundea, în fapt, punctului de vedere al Bene Gesseritului că oamenii erau o formă de viață menită de evoluție să creeze ordine.

Dar prin ce ne ajută asta să luptăm împotriva acestor creaturi ale dezordinii care ne vânează? Cărei ramuri a evoluției îi aparțin ele? Să fie evoluția doar un alt nume atribuit lui Dumnezeu?

Surorile ei ar fi luat în râs asemenea „speculații vane“.

Și totuși... răspunsurile existau, poate, în Celealte Memorii. *Ahhh, ce ișpită!*

Cât de mult ar fi vrut să-și proiecteze eul, asediat de pretutindeni, în identitate din trecut, pentru a simți cum se trăia pe-atunci. Dar pericolele imediate ale unei asemenea tentații o înghețau.

Simțea Celealte Memorii îngheșindu-se la hotarele percepțiilor sale. *Iată, aşa era! Nu! Mai degrabă aşa!* Ce lacome erau... Trebuia să alegi și să triezi, animând pe nesimțite trecutul. Dar nu tocmai acesta era obiectul conștiinței, esența însăși a faptului de a exista?

Să selecționezi din trecut și să compari cu prezentul. Să înveți consecințele.

Acesta era punctul de vedere al Bene Gesseritului asupra istoriei. Străvechile cuvinte ale lui Santayana răsunau în viețile tuturor Surorilor: *Cei ce nu pot să-și amintească trecutul sunt condamnați să-l repete.*

Clădirile însăși ale Sectorului Central, cel mai puternic dintre toate așezările Bene Gesseritului, oglindau această atitudine, oriîncotro și-ar fi îndreptat Odrade privirile. Uziformul, acesta era conceptul de căpetenie. Niciun centru de activitate Bene Gesserit nu era lăsat să devină nefuncțional, rămânând neschimbat de dragul nostalgiei. Comunitatea Surorilor n-avea nevoie de arheologi. Cucernicele Maici îintrupau istoria.

Încep (mult mai încep ca de obicei), prilejtea contemplată din înălțul ferestrei își produse asupra ei efectul liniștitor. Ceea ce-i raportau ochii era ordinea Bene Gesseritului.

Dar Onoratele Matres puteau pune capăt acestei ordini dintr-o clipă în alta. Situația Comunității era mult mai rea decât pe vremea când fusese supusă de Tiran. Odrade detesta multe dintre deciziile pe care se vedea silită să le ia în ultimul timp. Biroul ei era un loc mai puțin plăcut din cauza acțiunilor ce se hotărău aici.

Să abandonăm Citadela Bene Gesserit de pe Palma?

Sugestia figura în raportul cotidian al lui Bellonda care o aștepta în această dimineață pe masa de lucru. Odrade îl adnotă cu un singur cuvânt. *Da.*

Trebuie să abandonăm Palma, deoarece atacul Onoratelor Matres este iminent, iar noi nu suntem în măsură nici s-o apărăm, nici s-o evacuăm.

O mie o sută de Cucernice Maici, și doar Parcele știau câte acolite, postulante și altele, aveau să-și găsească moartea sau ceva

și mai rău din cauza acestui singur cuvânt. Fără a mai vorbi despre toate „viețile obișnuite“ care existau la umbra Bene Gesseritului.

Povara unor asemenea decizii îi pricinuia lui Odrade un nou soi de oboseală. O oboseală a sufletului? Dar exista oare un asemenea lucru ca sufletul? Oboseala profundă pe care-o simțea se situa la un nivel la care conștiința n-avea acces. Obosită, obosită, obosită.

Până și Bellonda dădea semne de oboseală, deși climatul de violență era pentru ea o adevărată desfătare. Singură Tamalane părea mai presus de toate astea, însă Odrade nu se lăsa amăgită. Tam atinsese vârsta contemplației superioare, care le aștepta pe toate Surorile dacă supraviețuiau destul timp. Nimic altceva nu mai conta atunci, decât observarea și judecarea. Nimic nu mai era formulat altfel decât prin câte-o expresie fugăre pe trăsăturile brăzdate de riduri. Tamalane vorbea foarte puțin în ultima vreme. Remarcele ei erau atât de laconice, încât devineau aproape ridicolе: „Mai cumpărați non-nave... Informați-o pe Sheeana... Studiați dosarul Idaho... Întrebăti-o pe Murbella...“ Uneori nu lăsa să se audă decât mormăielii, de parcă s-ar fi temut că vorbele ar putea s-o trădeze.

Și în tot acest timp, Furiile le vânau, răscolinind spațiul în căutarea oricărui indiciu care să le permită descoperirea coordonatelor Planetei Canonicitului.

În gândurile ei cele mai tainice, Odrade își imagina non-navele Onoratelor Matres ca pe niște corăbii de corsari străbătând măriile infinite dintre stele. Nu arborau pavilionul negru cu cap de mort și oase încrucișate, dar asta nu însemna că simbolul nu era prezent. Și nu exista nimic romantic în motivațiile lor. *Ucide și jefuiește! Adună-ți bogățiile din sângele altora. Secătuieste-le energiile și mândă-ți non-navele ucigașe pe căi lubrificate cu sânge!*

Și nu-și dădeau seama că aveau să se înnece în lubrifiant roșu dacă se încăpătânau să continue pe acest făgaș.

Cu siguranță că trebuie să existe oameni încrâncenați de mânie, acolo, în acea Dispersie în care își au obârșia Onoratele Matres. Oameni care vor fi trăind toată viața cu o singură idee: să le facă de petrecanie!

Nimic nu era mai periculos decât un univers în care unor asemenea idei li se îngăduia să circule fără opreliști. Civilizațiile demne de acest nume aveau grija ca astfel de idei să nu dobândească energie, ba chiar să nici nu aibă prilejul de a lua naștere. Iar când lucrul se producea totuși, din întâmplare sau dintr-un accident, ele erau degrabă deviate, înainte de-a apuca să capete o forță de inertie prea mare.

Odrade era realmente uimită de faptul că Onoratele Matres nu vedea acest lucru sau, dacă-l vedea, nu-i dădea importanță.

„Isterice infatuate“, le calificase într-o zi Tamalane.

„Xenofobe“, o contrazise Bellonda, mereu predispusă să corecteze pe toată lumea, ca și cum poziția ei în fruntea Arhivelor îi îngăduia o mai bună înțelegere a realității.

Amândouă aveau dreptate, considera Odrade. Onoratele Matres se comportau ca niște isterice pentru care orice străin era un dușman. Singurele persoane cărora păreau să le acorde încredere erau bărbații pe care-i subjugau sexual, dar și această încredere era limitată. Erau nevoie să se asigure întruna, după cum susținea Murbella (*singura noastră Onorată Mater prizonieră*), că priza lor rămânea suficient de fermă.

„Câteodată, la mânie, ucid pe câte unul doar pentru a le servi drept exemplu celorlalți“, explicase Murbella, iar cuvintele ei impuseseră întrebarea: *Vor să facă și din noi un exemplu?* „Priviți! Iată ce pătesc cei ce cutează să ni se împotrivească!“

„Le-ați iritat“, spusese Murbella. „Și, odată iritate, nu se vor lăsa până ce nu vă vor fi nimicit.“

Moarte străinilor!

O reacție ciudată de primitivă. O slabiciune, dacă știm s-o exploatăm, își spunea Odrade.

Xenofobia – împinsă până la limita ridicolului?

Foarte posibil.

Odrade lovi cu pumnul în tăblia biroului, conștientă că gestul avea să fie observat și înregistrat de Surorile care exercitau o supraveghere constantă a comportamentului Maicii Superioare.

Apoi vorbi cu voce tare, pentru omniprezenții ochi com și câinii de pază din spatele lor:

– N-o să aşteptăm la nesfârșit în enclave, pe poziții defensive! Am devenit la fel de grase ca Bellonda (n-are decât să se supere!) închipuindu-ne că am creat o societate intangibilă și structuri trainice.

Făcu ochii roată prin încăperea atât de familiară.

– Locul asta este unul dintre punctele noastre slabe!

Se reașeză la birou gândindu-se (ca și cum n-ar fi avut alte griji!) la necesitățile comunitare și arhitecturale ale Bene Gesseritului. Și de ce nu? Era una dintre prerogativele Maicii Superioare!

Așezămintele Comunității Surorilor se dezvoltau rareori la întâmplare. Chiar și când se implantau pe structuri preexistente (cum fusese cazul vechii Citadele Harkonnen de pe Gammu), o făceau cu intenția de a renova totul. Aveau nevoie de pneumotuburi pentru expedierea mesajelor și a pachetelor de mici dimensiuni, de linii optice și de proiectoare duradiante pentru transmiterea criptogramelor. Surorile se considerau experte în arta protejării comunicațiilor. Misivele importante erau încredințate unor curiere acolite sau unor Cucernice Maici, pregătite să se autodistrugă mai degrabă decât să trădeze încrederea superioarelor lor.

Putea să vadă cu ochii mintii, dincolo de fereastra ei, dincolo de această planetă, superba rețea Bene Gesserit, perfect organizată și dotată, unde fiecare Soră reprezenta o verigă umană solidară cu celealte. Când era vorba despre supraviețuirea Comunității, exista un nucleu indestructibil de loialitate. Chiar dacă se mai semnalau excepții, câteodată spectaculoase (ca Doamna Jessica, bunica Tiranului), ele nu erau decât temporare. În mai toate cazurile, lucrurile reintrau repede în ordine.

Dar toate acestea deveniseră un şablon Bene Gesserit. O slabiciune.

Odrade nu se ferea să recunoască în sinea ei că împărtășea întru totul temerile Bellondei. *Dar să fiu afurisită dacă am să le las să intunece orice bucurie de a trăi!* Asta ar fi însemnat să facă exact lucru pe care-l doreau acele Onorate Matres însetate de sânge.

- Vigoarea noastră vitală e ceea ce vor de la noi Furiile, rosti Reea, ridicând privirea spre minusculii ochi com din tavan.

Ca sălbaticii din epocile primitive, care devorau inima dușmanilor lor. Ei bine... le vom da de mâncare! Pe săturate. Și va fi prea târziu când își vor da seama că nu pot digera ce-au înghițit!

În afara învățăturilor preliminare, destinate formării postulantelor și acolitelor, Bene Gesseritul nu obișnuia să facă prea mult uz de povește metaforice. Odrade însă avea propriile ei parbole.

Cineva trebuie să țină coarnele plugului.

Surâse în sinea ei, în timp ce se apleca asupra lucrărilor de pe birou, mult mai înviorată. Camera de lucru, Comunitatea Surorilor, acestea îi erau grădină. O grădină unde trebuia să smulgă buruienile, să pună răsaduri. *Și îngrășământ. Nu trebuie uitat îngrășământul.*

„Când m-am angajat să călăuzesc omenirea pe Poteca mea de Aur, i-am făgăduit o lecție pe care să n-o uite nici în mormânt. Cunosc un model adânc înrădăcinat, căruia oamenii îi neagă existența, cu toate că-l confirmă prin faptele lor. Ei spun că doresc securitatea și liniștea, starea de lucruri pe care o numesc pace. Dar, chiar în vreme ce susțin asta, seamănă germanii dezordinii și ai violenței.”

Leto II, Împăratul-Zeu

Vasăzică, mă numește *Regina-Păianjen!*
Preonorata Mater se lăsă pe spate în jilțul masiv, amplasat pe o estradă înaltă. Pieptul ei ofilit tresări, scuturat de un hohot de râs mut.

Știe ce-o așteaptă când o voi prinde în pânza mea! O să-i sug săngele până la ultima picătură, asta am să fac!

Măruntă, cu trăsături șterse, animate de zvâcnetele nervoase ale mușchilor, coborî ochii spre pardoseala scăldată în lumina ce pătrunde prin tavanul translucid al sălii de audiențe. O Cucernică Maică Bene Gesserit zacea răstignită pe dalele galbene, imobilizată cu legături din fibră shiga. Prizoniera nu încerca să facă nicio mișcare. Astfel folosite, filamentele shiga erau cum nu se poate mai potrivite. *I-ar reteza brațele într-o clipită!*

Sala în care trona era demnă de o Preonorată Mater, atât prin dimensiunile ei, cât și prin faptul că fusese luată cu forță din stăpânirea altora. Cu o suprafață de trei sute de metri pătrați,